

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019–2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klára Pátková Kallayová

**Vliv prostředí na kriminalitu mladistvých
v Karlových Varech**

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Zdeněk Moucha, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2019–2022

BACHELOR THESIS

Klára Pátková Kallayová

**The influence of the environment on juvenile delinquency
in Karlovy Vary**

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Zdeněk Moucha, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 18. 1. 2022

.....
Klára Pátková Kallayová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Zdeňkovi Mouchovi, CSc. za jeho odborné vedení, cenné připomínky, vstřícnost a plnohodnotnou podporu, kterou mi poskytoval po celou dobu zpracování bakalářské práce.

Anotace

Tato práce se bude zabývat vlivem prostředí na kriminalitu mladistvých, kdy budou nejprve vysvětleny základní pojmy (mladistvý, vliv rodiny, vrstevníků, kriminalita) a poté se budeme věnovat příčinám a důsledkům kriminality mladistvých, psychologickým a sociálním aspektům, včetně prevence kriminality, a legislativě v této oblasti.

Čerpáno bude při zpracování z dostupných odborných literárních a případně dalších relevantních zdrojů. Cílem práce je podat ucelený přehled o daném tématu, zvýšit povědomí zejména širší veřejnosti o problematice kriminality mladistvých.

Cílem praktické části práce je dotazníkové výzkumné šetření mezi mladistvými v Karlových Varech – snaha zjistit, jaké vlivy působí nejvíce na kriminalitu mladistvých a zda jsou dostatečně prováděna preventivní opatření. Součástí praktické části práce bude také krátká diskuse a praktická doporučení, jak by bylo možné kriminalitu mladistvých snížit.

Klíčová slova

Kriminalita, kriminalita mladistvých, mladistvý, rodina, vliv prostředí, vrstevníci

Annotation

This thesis will deal with the influence of the environment on juvenile delinquency, first explaining the basic concepts (juvenile, influence of family, peers, delinquency) and then discussing the causes and consequences of juvenile delinquency, psychological and social aspects, including crime prevention, and legislation in this area.

It will be drawn from available literature and other relevant sources as appropriate. The aim of the thesis is to provide a comprehensive overview of the topic, to raise awareness of the general public on the issue of juvenile delinquency.

The aim of the practical part of the thesis is a questionnaire survey among juveniles in Karlovy Vary – an attempt to find out what influences are most influencing juvenile delinquency and whether the implemented preventive measures are sufficient. The practical part of the thesis will also include a short discussion and practical recommendations on how juvenile crime could be reduced.

Keywords

Delinquency, environmental influence, family, juvenile, juvenile delinquency, peers

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 MLADISTVÝ (DEFINICE, CHARAKTERISTIKA).....	11
1.1 Rodina	12
1.2 Vrstevníci	13
1.2.1 Volný čas mladistvých.....	14
2 VLIV PROSTŘEDÍ NA KRIMINALITU MLADISTVÝCH	16
2.1 Vliv rodiny	16
2.2 Vliv vrstevníků	17
2.3 Kriminalita mladistvých	18
2.3.1 Příčiny kriminality	20
2.3.2 Důsledky kriminality	22
2.3.3 Psychologické a sociální aspekty kriminality	23
2.3.4 Prevence kriminality	25
2.3.5 Legislativní opatření	30
PRAKTICKÁ ČÁST	32
3 METODIKA.....	32
3.1 Cíl, výzkumná otázka, hypotézy	35
3.2 Výzkumný vzorek, sběr dat.....	35
3.3 Analýza, vyhodnocení	36
3.3.1 Diskuse.....	48
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51
SEZNAM GRAFŮ	54

ÚVOD

Tématem této práce je vliv prostředí na kriminalitu mladistvých, kdy budou nejprve vysvětleny základní pojmy (mladistvý, vliv rodiny, vrstevníků, kriminalita), poté se bude práce věnovat příčinám a důsledkům kriminality mladistvých, psychologickým a sociálním aspektům, včetně prevence kriminality, a legislativě v této oblasti.

Čerpáno bude při zpracování z dostupných odborných literárních a ostatních relevantních zdrojů. Cílem práce je podat ucelený přehled o daném tématu, zvýšit povědomí zejména u širší veřejnosti o problematice kriminality mladistvých, a to ve městě Karlovy Vary.

Cílem praktické části práce je zjistit v rámci dotazníkového výzkumného šetření mezi mladistvými v Karlových Varech, jaké vlivy působí nejvíce na kriminalitu mladistvých a zda jsou dostatečná současná prováděná preventivní opatření v tomto městě. Součástí praktické části práce bude také krátká diskuse k tématu a doporučení pro praxi.

Kriminalita mladistvých je často diskutovaným tématem v rámci odborné i širší veřejnosti. V posledních letech je možné zaznamenat narůstající trend tohoto negativního jevu v naší společnosti. Velmi důležitá je zejména prevence kriminality mladistvých, práce s dětmi a mládeží, vhodné volnočasové aktivity.

Především rodiče by měli vědět, kde, s kým a jak tráví jejich dítě či děti volný čas. Také pedagogové ve školách a školských zařízeních by si měli všimnout např. změn v chování některých žáků, nezvyklého či nevhodného chování některých z nich a tento problém řešit s rodiči dítěte, dle závažnosti pak s vedením školy a případně s dalšími odborníky (např. školní psycholog a další).

Na dnešní děti a mládež působí v současné moderní informační době řada svodů. Mladiství rádi experimentují, ovlivňuje je rodina, vrstevníci, jejich okolí, prostředí, ve kterém vyrůstají, výchova a další faktory. Ne vždy dovede mladistvý správně vyhodnotit určitou situaci či riziko, zachovat se zodpovědně. Mladí lidé sami sebe hledají, hledají své místo v životě, mezi vrstevníky, ve společnosti jako takové.

Není tajemstvím, že správný vývoj a rozvoj dítěte utváří zejména rodina, ve které dítě přebírá vzory, socializuje se, učí se rolím ve společnosti. Důležitou úlohu v životě dítěte sehrávají rodiče, sourozenci, ale také prarodiče, blízká rodina. Především však výchova.

Mladiství jsou zranitelní, snaží se odpoutat od rodičů, v řadě případů se stanou členy nevhodné party, v níž není daleko k užívání návykových látek, k páchání trestné činnosti, kdy od drobných krádeží či menších přestupků je možno lehce sklouznout tzv. na „šikmou plochu“, k páchání trestné činnosti s méně či více závažnými důsledky, a to jak pro jedince samotného, tak pro oběti, rodinu, okolí.

Kriminalita mladistvých dle statistických údajů narůstá, roste také počet dětí, které se dopouštějí trestných činů. Často diskutovaným tématem je v posledních letech snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Naše společnost se potýká s narůstající agresí, s násilím, a to jak v domácnostech (domácí násilí), tak na ulicích či ve školách (šikana apod.).

K této skutečnosti přispívají také moderní informační a komunikační technologie, sociální sítě, média, kdy se děti dívají na filmy s násilnou tematikou, hrají počítačové hry plné násilí a mnohdy mají s násilím či s agresí zkušenosti ve své vlastní rodině v podobě domácího násilí.

Tyto skutečnosti souvisejí se změnami ve společnosti, a to zejména po tzv. sametové revoluci v roce 1989, kdy byl v naší zemi svržen komunistický režim a byla nastoupena cesta k demokracii, kdy došlo a stále dochází k mnoha změnám ve společnosti. S nimi souvisejí také negativní jevy, jako je např. bezdomovectví, sociální vyloučení, nárůst počtu lidí závislých na návykových látkách, gamblerství, prostituce, a to včetně nárůstu kriminality nejen mladistvých.

Jak vyplývá ze samotného názvu práce, na kriminalitu mladistvých má vliv nejen rodina, vrstevníci, výchova, ale také prostředí, ve kterém daný jedinec vyrůstá, ve kterém se pohybuje. Mladiství hledají své místo v životě, ve společnosti, svou roli v ní, často experimentují, mnohdy nedokáží ještě zvážit a vyhodnotit správně důsledky svých činů, svého chování či jednání.

V některých případech stojí za kriminalitou nevhodná parta, v níž je často jen krůček k závislosti, k páchání trestné činnosti, a to od drobných krádeží po loupežná přepadení, násilné trestné činy a další. Kriminalita mladistvých má sociální i psychologické důsledky na daného jedince neboli pachatele trestného činu, na jeho rodinu a blízké okolí a také na oběti trestné činnosti.

Z hlediska kriminality jsou mladiství rizikovou skupinou. Zejména rodiče a jejich výchova by měla být zárukou, že z dítěte vyroste sebevědomý mladý člověk, který ví, co chce, jde si za svým cílem, který však respektuje zákon, autority, pravidla společnosti, ve které žije. Ne vždy a u všech jedinců tomu však tak je.

V současné době se společnost potýká se změnou či spíše zánikem tradiční rodiny. Narůstá počet rodičů, kteří vychovávají dítě sami, případně je dítě ve střídavé péči rodičů, děti vychovávají homoparentální rodiny (homosexuálové, tj. gayové či lesby), řada dětí žije v neutěšených rodinných poměrech, ve kterých jsou svědky či přímo oběťmi domácího násilí, anebo v rodinách alkoholiků, lidí závislých na dalších návykových látkách či v rodinách, kde je jeden z rodičů ve výkonu trestu. Mnoho dětí je týraných, zanedbávaných, zneužívaných.

Toto vše jsou negativní jevy současné moderní informační či znalostní společnosti. Kriminalita mladistvých je jen jedním z nich, respektive je otázkou, zda se jedná o jejich důsledek, či o příčinu. Lidé, se kterými se daný jedinec stýká, okolní prostředí, ve kterém se pohybuje, jej výraznou měrou ovlivňuje, a to v pozitivním i negativním slova smyslu.

Nejprve se budeme zabývat pojmem „mladistvý“ – charakteristikou a definicí tohoto pojmu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 MLADISTVÝ (DEFINICE, CHARAKTERISTIKA)

Mladistvý je definován jako osoba ve věku mezi ukončením povinného vzdělávání a dobou hledání si zaměstnání, respektive dobou, kdy si osoba najde první zaměstnání. Jedná se o *věk mezi patnáctým a osmnáctým rokem života jedince*. Tento pojem je užíván zejména v oblasti trestního práva a určování trestní odpovědnosti. V rámci pracovního práva je takto označován jedinec do osmnácti let věku (Ščerba, Coufalová, 2016).

Mladiství jsou vlastně ještě děti, které samy sebe hledají, snaží se najít si své místo mezi spolužáky, vrstevníky, ve společnosti, v rodině. Odpoutávají se již částečně od rodičů, i když jsou na nich stále finančně závislí. V tomto věku je lehké sklouznout např. k záškoláctví, k užívání návykových látek, ke gamblerství a k dalšímu problémovému či rizikovému chování, které je v některých případech cestou k páchání trestné činnosti (Bendl a kol., 2016).

Problémové chování neřeší jen rodiče mladistvých, ale také školy a školská zařízení a nelze před ním zavírat oči. O možnostech nápravy problémového chování by měli mít povědomí nejen rodiče, ale také učitelé či pedagogové anebo prarodiče, příp. pěstouni. Problémové a rizikové chování je často velmi různorodé a může mít různé příčiny i důsledky. Na profesionální intervenci se podílí řada odborníků (Bendl a kol., 2016).

Je velmi důležité věnovat se problematice socializace rodiny ve vztazích k rodičům a sourozencům či prarodičům. Ve škole pak vztahu učitel-žák. Každý žák je individualita, a je tedy nutný individualizovaný přístup, který bývá úspěšně realizován zejména u dětí a mladistvých se speciálními vzdělávacími potřebami, v případě hrozby sociálně-patologického vývoje, anebo naopak při podpoře latentního nadání (Jedlička, 2011).

Je zřejmé, že je nutné věnovat se jak jedincům, tak i rodině, a to nejen z hlediska její bezpečnosti, ale také z hlediska bytové, vzdělávací či sociální politiky. Je nutné věnovat pozornost problematice sociálního vyloučení, užívání návykových látek mladistvými a dalším sociálně patologickým jevům v naší společnosti.

Rodiče bývají zaměstnání a o volnočasové aktivity dětí nejeví v mnoha případech zájem. Jsou pak překvapeni, když u jejich dveří zazvoní policie. Výchova dětí by měla být na

prvním místě, v některých případech však ani sebelepší výchova nepomůže, pokud se mladistvý chytne pochybné party.

I když v rámci tradiční rodiny dochází v posledních desetiletích ke změnám, přesto zůstává rodina stále základním kamenem společnosti. Rodině se budeme věnovat v podkapitole 1.1.

1.1 Rodina

Jednotlivec ve společnosti odráží celkový rodinný systém, rodinné vztahy. Člověk přijímá v rámci systému určité postavení a role, které se v průběhu jeho života mění. Rodina je považována stále za základní jednotku společnosti, i když dochází k zániku tradiční rodiny a výjimkou dnes nejsou neúplné rodiny, rodiny homo-parentální (výchova dětí homosexuálními páry) a další (Bauer, 2002), jak již bylo uvedeno výše.

Důležité však je, zda je rodina funkční, anebo nikoli. V rodině přebírá dítě vzory, vytváří si základní životní hodnoty, připravuje se na další život. Pro každého jedince jsou důležití rodiče, ale také sourozenci, prarodiče, blízká rodina a později také vrstevníci ve škole, kolegové v práci, prostředí, ve kterém se člověk pohybuje, ve kterém žije, a s kým žije. Důležitá je sebeúcta, sebepoznání, sebepřijímání a sebek péče (Bauer, 2002).

Rodina by měla být tým, přístav, kam se rádi vracíme, kde máme pocit jistoty a bezpečí. V současné době se objevují nové trendy ve výchově, nové způsoby vzdělávání, sebepoznání, pozornost je věnována práci s emocemi, komunikaci napříč generacemi atd. Je velmi důležité vytvořit fungující rodinu, ve které je každý člen důležitý a kde mohou děti získat dobrý základ do života (Mühlfeit, Krůtová, 2021).

Ani fungující rodina však nemusí být vždy zárukou toho, že mladistvý nesklouzne k páchání trestné činnosti, např. jen z nudy, z nutkání něco sám sobě i jiným dokázat apod.

Ještě před několika desítkami let by se mohlo zdát, že z hlediska rodiny se nemůže stát již nic nového, že je možné pouze rekapitulovat mnohokrát uvedená a opakovaná fakta. Není tomu však tak. Doba se radikálně změnila a neustále se mění. Společnost si neumí v současné době poradit s novými formami soužití lidí, které jsou často v protikladu proti

zavedeným tradicím. Rodinný život byl utvářen v průběhu tisíciletí, mnohé změny neměly pouze kladný charakter (Vondrušková, Krůtová, 2020).

V dějinách lidstva je rodina jediná instituce zachovávající si svoji existenci od svého počátku až po současnou dobu. I když jsou v historii zaznamenány vzestupy i pády národů, vládců, civilizací či institucí, rodina zůstává základní jednotkou každé společnosti a stále jsou za rodinu považováni rodiče (matka, otec) a děti, i když jsou v posledních letech stále častěji vedeny diskuse o možnosti uzavírání sňatků homosexuálními partnery, včetně adopce dětí těmito páry (Vondrušková, Krůtová, 2014).

Z výše uvedeného je zřejmé, že rodina má v naší společnosti stále svůj statut, avšak mění se tak, jako se mění celá společnost. Je mnoho vlivů, které působí na každého jedince, rodinu, společnost jako celek. Nárůst kriminality mladistvých je, jako i ostatní negativní jevy, důsledkem těchto změn, které nejsou vždy jen pozitivní a pro společnost přínosné.

Na kriminalitu mladistvých je nutno pohlížet nejen z hlediska rodiny, ale také z hlediska vlivu vrstevníků. Tomuto tématu je věnována následující podkapitola práce 1.2.

1.2 Vrstevníci

Někteří mladiství mohou mít (či mají) problémy ve škole, a to např. z důvodu postižení, osobní krize anebo poruchy chování. Tyto jedince je nutné začleňovat do kolektivu vrstevníků, kreativně a efektivně pracovat s kolektivem ve třídě, nebát se nových metod, které podporují vrstevnické vztahy. Jedná se o sociální inkluzi (Limbeck a kol., 2014).

Vrstevníci mají na každého jedince velký vliv, v jejich společnosti se snaží jedinec prosadit, vybudovat si své postavení, sehrát svou roli. Přebírá zde vzory, anebo se naopak vzorem stává pro druhé. Každý má kamaráda, přátele, se kterými tráví čas nejen ve škole, ale také ve volném čase (Limbeck a kol., 2014).

Vrstevníci, tedy stejně či podobně staří jedinci, jsou pro dítě či mladistvého v životě velmi důležití. Vrstevníci mívají stejné či podobné radosti i starosti, zajímají se o podobné věci, činnosti, mezi vrstevníky se rodí často letitá či celoživotní přátelství. Na druhou stranu mohou mít vrstevníci na mladistvého vliv nejen pozitivní (Limbeck a kol., 2014).

Trávení volného času se s vývojem společnosti, s vývojem moderních technologií a změnami ve společnosti mění. Volnému času mladistvých se budeme věnovat v podkapitole teoretické části práce 1.2.1.

1.2.1 Volný čas mladistvých

Období dospívání je pro každého jedince určitou zátěží. Dochází ke konfliktům s rodiči, k vymezení svého já. Konflikty mezi rodiči a dětmi mají určitý dopad na celou rodinu, na maladaptaci dospívajících. Začleňování mladých lidí do společnosti je velmi důležité, musí se tak však dít odpovídajícím a pro společnost přijatelným způsobem (Tyrlík, 2012).

Česká mládež má určité charakteristické rysy, vyvíjí se a proměňuje, a to zejména z hlediska hodnotové orientace, náboženského a duchovního života či ve způsobu či možnostech trávení volného času. Velký vliv na mladistvé mají média, pozornost je nutné věnovat sociálně deviantním jevům u mladistvých. Důraz musí být kladen na sociální provázanost jedince, na sociální skutečnosti, na vývoj z hlediska procesu sociálního zrání (Sak, 2000).

Právě sociální nezralost může přinášet různá úskalí a důvody, proč mladiství snad podléhají negativním vlivům společnosti. Společnost zatím dostatečnou ochranu mladistvým ani dětem před těmito vlivy neposkytuje, ale sama se na jejich vzniku podílí. Současná mládež není jiná, než byla mládež ještě před několika desítkami let, mění se však hodnoty společnosti, změny probíhají ve všech oblastech života společnosti. Dnešní mládež má jiné možnosti, může cestovat, studovat v cizině, má k dispozici velké množství informací prostřednictvím moderních ICT, mění se životní úroveň apod. (Sak, 2000).

Mladiství se většinou ve společnosti určitým způsobem vymezují, mají svůj životní styl, svá hnutí, svůj vztah k médiím, k trhu i k politickému dění apod. Je možné zmínit subkultury jako např. hippies, skinheads, graffiti či metal nebo taneční scénu (Smolík, 2010).

V posledních letech je důraz kladen na zdravý životní styl, na dostatek pohybu, na zdravé stravování, což neplatí pouze pro mladistvé. Na volnočasové aktivity včetně životního stylu mladistvých je nutno pohlížet z hlediska psychosociálních, sociálních a kulturních aspektů a také např. z hlediska pohybové výkonnosti. Řada mladistvých se věnuje

sportovním aktivitám, svým koníčkům a zálibám, je však také mnoho jedinců, kteří nevědí, co s volným časem, nemají žádné zájmy, poflakují se, nudí se (Rychtecký, Tilinger, 2017).

Ke zvládnání mnohdy náročných situací přispívají různé mechanismy volnočasových aktivit, mladiství se často hůře vyrovnávají s různými formami sociálního vyloučení. Důležitým aspektem je sociální opora, vnímání svobody volby, autonomie či možnost posílení pozitivní nálady, která napomáhá snižovat stres a jeho negativní následky (Tyrlík, 2012).

V České republice je mnoho zájmových kroužků, sportovních klubů, akcí pro děti a mládež. Mladiství mají řadu možností, jak smysluplně trávit svůj volný čas, a to se svými vrstevníky, spolužáky, kamarády, něco se naučit, něco udělat pro své zdraví, pro svou fyzickou zdatnost i duševní pohodu.

Bohužel mnoho mladých lidí tráví svůj volný čas posedáváním v parku, halekáním na kolemjdoucí, jsou hluční, drzí, s cigaretou v ruce a s lahví piva si připadají dospělejší, než ve skutečnosti jsou. Jedná se o jedince, kteří si ještě nevydělávají, ale kapesné, které je někdy dostatečně vysoké, použijí na nákup alkoholu či jiných návykových látek a připadají si jako králové. Bohužel někdy toto chování přerůstá v rivalitu, v agresi, v násilí, v páchání trestné činnosti, a to od drobných krádeží či výtržností až k vandalismu, k loupežným přepadením, znásilnění nebo v nejhorším případě k vraždě.

Na trávení volného času svých dětí by měli dohlížet zejména rodiče, všímavé by však mělo být i okolí, kdy je možné v mnoha případech páchání trestné činnosti předejít např. nahlášením nevhodného chování mladistvého policii apod.

Obsahem druhé kapitoly práce již bude vliv prostředí na kriminalitu mladistvých, což je hlavním tématem této práce.

2 Vliv prostředí na kriminalitu mladistvých

Kriminalita jako taková nevzniká nahodile. Jedná se o nevhodný či patologický psychosociální a emocionální vývoj daného jedince, tj. o negativní vývoj v průběhu dětství a dospívání. Je to zejména rodina, v níž je jedinec vychováván, ve které přebírá vzory od svých rodičů, sourozenců a blízkých, vytváří si vlastní životní hodnoty, přijímá autority, socializuje se. Jsou to především rodiče a jejich výchova, co ovlivňuje vývoj dítěte, a je to v neposlední řadě také prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, a to prostředí rodinné (Firstová a kol., 2021).

Je mnoho dětí, které nepoznaly lásku rodičů a vyrůstaly v institucionální péči, je řada dětí, které vyrůstají v disharmonické rodině bez lásky, pochopení a jsou děti, které jsou většinou svými blízkými zneužívány, týrány anebo je zanedbávaná jejich výchova. Od toho je již jen krůček k tomu, aby dítě hledalo to, co mu chybí, někde jinde. Rodinné prostředí je jedním ze základních faktorů a vlivů pro kriminalitu dětí a mladistvých. Dále jsou to různé pochybné party mladistvých, nevhodní kamarádi (Firstová a kol., 2021).

Je zřejmé, že kriminalita má určité pozadí, příčiny i důsledky, vliv prostředí je jedním ze základních vlivů.

Jaký vliv má rodina na kriminalitu mladistvých? Toto téma je podrobněji rozebraným předmětem následující podkapitoly 2.1.

2.1 Vliv rodiny

Již z výše uvedeného vyplývá, že rodina je pro každého jedince velmi důležitá. Je však faktem, že ne každá rodina je harmonická, je mnoho rodin neúplných, disharmonických, které jejím členům, a zvláště pak dětem, neposkytují odpovídající zdravé rodinné zázemí a nedávají jim příliš dobrý základ a příklad do dalšího života. Velký vliv na fungování rodiny mají jednak vzájemné rodinné vztahy mezi jednotlivými členy, ale často také např. alkohol a další návykové látky, gamblerství, zanedbávání výchovy dětí, jejich týrání, zneužívání apod. Tyto skutečnosti se pak odráží v dalším vývoji dítěte, v jeho náhledu na život, na fungování rodiny, ale také mohou být průvodním jevem k páčání trestné činnosti, ke kriminalitě.

Ještě v 80. letech 20. století byly např. rodiny se závislými na alkoholu neznámým územím. Následkem absence rodičovské lásky a jasně definovaných hranic v období dětství a dospívání si nejsou tito lidé jisti, zda je toto jejich chování normální, lžou, odsuzují, procházejí si problémy ve vztazích, jsou nezodpovědní, impulzivní. Často berou chování svých rodičů alkoholiků jako normu, nikoli jako skutečnost, že vyrůstají v disfunkční rodině, že tento vzorec je špatný (Woititz, 2021).

Ke kriminalitě mladistvých přispívají často různé životní krize, ať už se jedná o rozvod či rozchod rodičů, o úmrtí blízkého, o nemoc, operaci, havárii, nepřijetí na školu, závislosti, znásilnění, týrání anebo o nedostatek financí apod. Tyto situace vyvolávají u daného jedince různé stavy, např. paniku, strach, bezradnost a další. Právě mladiství neumějí mnohdy tyto krize překonat jiným způsobem než pácháním trestné činnosti, kdy si potřebují něco dokázat apod. (Špatenková, 2017).

Rodina by měla být místem, kde mladistvý najde pocit bezpečí a jistoty, zázemí, v mnoha rodinách tomu tak není. Není však řečeno, že pouze děti z rodin po rozvodu anebo z rodin, kde panuje domácí násilí, se stávají pachateli trestných činů. Pachatelem takovéto pro společnost nebezpečné činnosti se mohou stát i mladiství z dobře situovaných rodin, kteří vyhledávají z nudy dobrodružství, myslí si, že si mohou vše dovolit, že se jim nemůže nic stát (Špatenková, 2017).

Níže se budeme zabývat vlivem vrstevníků na kriminalitu mladistvých.

2.2 Vliv vrstevníků

Co se týče vlivu vrstevníků na kriminalitu mladistvých, tak je známo z praxe, že nejčastěji je to nevhodná parta vrstevníků, ve které je již jen krůček k páchání trestné činnosti, a to méně či více závažné. Mladí lidé často pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek ztrácejí zábrany, chtějí se „vyrovnat“ nebo „vytáhnout“ před ostatními členy party, nejsou mnohdy schopni uvědomit si následky svých činů.

Jak bylo již uvedeno výše, zejména rodiče by měli vědět, jak jejich děti tráví volný čas, tj. kde a s kým, jakým aktivitám se věnují. Je faktem, že současná hektická doba vytváří stres, nedostatek času, který rodiče na ději mají. Děti jsou závislé na moderních informačních a komunikačních technologiích, kdy i ty mohou být prostředkem k páchání trestné činnosti (např. šíření pornografie, kyberšikana a další).

Páchání trestných činů a deliktů je závažným celospolečenským problémem. Psychologií kriminálního chování se zabývá samostatná stejně pojmenovaná vědní disciplína. Tento problém souvisí s penitenciární a s postpenitenciární péčí a také s možnostmi andragogické práce, s obory speciální a sociální pedagogiky, s vychovatelstvím a sociální prací. Cílovou skupinou těchto oborů či profesí je deviantní a kriminální subkultura (Firstová a kol., 2021).

2.3 Kriminalita mladistvých

Ve školách a školských zařízeních se učitelé či pedagogové a vychovatelé stále více setkávají s agresivním chováním dětí a mládeže. Je však nutno rozlišovat mezi agresivitou a agresí, mezi jejich příčinami a důsledky ve vývoji jedince. Jedná se např. o šikanu či kyberšikanu a další (Martínek, 2015).

Se změnami ve společnosti zejména po roce 1989 (sametová revoluce, svržení komunistického režimu) se měnilo a mění také chování dětí a mladistvých. To, co bylo ještě před dvaceti třiceti lety nepředstavitelné, to se dnes stává ve společnosti spíše normou. Se sociální patologií v chování dětí a mládeže je možné se setkat nejen ve školním prostředí, ale také mimo něj a často i v domácnostech (Martínek, 2015).

Sociálně patologické jevy, jejich příčiny a důsledky jak pro samotného jedince, tak pro jeho okolí a celou společnost jsou společensky nežádoucí. Je však nutné hledat řešení, provádět preventivní opatření ke snižování těchto nežádoucích jevů. Společnost některé ze sociálně patologických jevů vnímá a hodnotí negativně, považuje je za nepřijatelné, některé má naopak snahu omlouvat (Fischer, Škoda, 2014).

Otázkami „kde“, „jak“ a „proč“ vznikají určitá rizika, se zabývá zejména sociologie. Produkuje je nebo konstruuje sama společnost, promítají se do jedincovy každodennosti. Na jedné straně je možné hovořit o rizicích, jako je např. terorismus, korupce, na druhé straně se jedná o rizika ovlivňující život jedinců (mladistvých), a to v podobě páchání různých trestných činností. Dále jsou to rizika přítomná v každodenním životě, a to např. úraz při sportu, zdravotní problémy nebo osobní útoky na sociálních sítích. Někteří mladiství jedinci rizika vyhledávají, berou je jako výzvy a příležitosti (Buriánek, Richter, 2020).

Kriminalita má své příčiny a zdroje, existují různé osobnostní rysy a vlastnosti kriminální subkultury a psychologie kriminálního chování, což je i aplikovaná vědní disciplína.

Výchovné působení, a to jak rodičů, tak i pedagogů, má psychosociální aspekty na deviantní a kriminální subkulturu jak u propuštěných odsouzených, tak u odsouzených ve věznicích. Nutná je resocializace a následná edukace v rovině preventivní i v rovině nápravy pomocí integračních nástrojů (Veteška a kol., 2020).

Delikty a trestné činy jsou závažným sociálním problémem. Co se týče delikventního chování, pak jej zvyšují biologické, psychické i sociální faktory. Ve vývoji osobnosti je úzký vztah normality a patologie. Porucha osobnosti je důsledek negativních zkušeností v průběhu dětství a dospívání. Z hlediska delikventní subkultury se může jednat o tyto typy:

- *epizodický,*
- *chronický labilní* (s negativním vývojem),
- *chronický psychopatický* (s poruchou osobnosti),
- *mentálně insuficientní,*
- *deviantně socializovaný,*
- *psychotický* (s masivní psychickou poruchou) (Veteška a kol., 2020).

Kriminalita mladistvých je vnímána společností negativně, má své důsledky pro chování lidí. Riziko je pojmem současné moderní společnosti. Je založeno na nejistém vývoji událostí, na mnohočetnosti možností vývoje budoucnosti, na nepředvídatelnosti takového vývoje. Některá rizika ovlivnit nelze, jiným je možné se vyhýbat (Buriánek, Richter, 2020).

Za rizikovou je považována současná moderní riziková společnost. Důležité je však individuální vnímání rizika jedinci. Mladiství nejsou mnohdy ještě schopni rozlišit míru rizika, respektive míru svého rizikového chování a jeho důsledky. Každá společnost má určitý sociální, morální, politický či náboženský řád, určitou strukturu, pravidla a normy (Buriánek, Richter, 2020).

Jsou známy tyto teorie zdrojů kriminality a delikvence:

- *biologicko-psychologická,*
- *psychologická,*
- *sociologická,*
- *polyetiologická,*

- *interdisciplinární* (Veteška a kol., 2020).

Některé sociálně patologické jevy mají vyšší stupeň nebezpečnosti pro stav a vývoj společnosti, jako je např. sebevražedné chování, užívání návykových látek, impulzivní poruchy (gamblerství, kleptomanie, pyromanie apod.), agresivita, násilí anebo kriminalita a delikvence (Fischer, Škoda, 2014).

V penitenciární a postpenitenciární péči má význam andragogická intervence, ale také resocializace, reedukace, reintegrace či rehabilitace, a to včetně motivace ke korekci chování a změně životního stylu některých mladistvých jedinců, dále pak terapie a psychoterapie (Veteška a kol., 2020).

Město Karlovy Vary vykazují po Chebu v Karlovarském kraji druhý nejvyšší index kriminality, i když celorepublikově se tento index drží pod průměrem. Za posledních deset let má kriminalita klesající tendenci. I když došlo k nárůstu trestné činnosti např. u trestných činů, jako jsou krádeže vloupáním, krádeže prosté, krádeže věcí z vozidel a podvody, došlo také k nárůstu objasněnosti těchto a dalších trestných činů, na kterých se podílejí také mladiství (Koncepce prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Kriminalita mladistvých má své příčiny i důsledky. Nejprve se budeme zabývat příčinami kriminality mladistvých.

2.3.1 Příčiny kriminality

Dnešní globalizační proces otevírá a nabízí různé alternativní způsoby bytí, soužití, uvažování, jednání. V současné době je stále naléhavější se správně a odpovědně rozhodovat a chovat. Mnozí mladiství nejsou do života připraveni, hledají své místo v životě, smysl života, a to často v různých partách, mnoho jich volný čas netráví zrovna vhodným způsobem.

Příčin kriminality je celá řada, a to od nevhodného rodinného zázemí až po prostou nudu, snahu odlišit se od ostatních apod., špatným příkladem bývají v některých rodinách sami rodiče či sourozenci (Poněšický, Krůtová, 2006).

Mnozí mladiství jsou znejistěni současnou dobou, mají pocit, že si můžou všechno dovolit. Nerespektují pravidla společnosti, potýkají se s mnoha výzvami, problémy, jsou na ně mnohdy kladeny vysoké nároky, se kterými si neví rady, nezvládají je. Postmoderní

doba vidí člověka jako svobodnou a nezávislou bytost s libovolným chováním. Cena za svobodu však může být vysoká, naprostá volnost může znamenat v důsledku ztrátu opěrných bodů, absenci řádu, rozpad hodnot, navození pocitu odcizení sobě samému i ostatním (Poněšický, Krůtová, 2006).

Příčinou kriminality mladistvých jsou také individuální faktory, jako je sebekontrola, osobní morálka, dále pak sociální faktory, jako je rodina, škola, vrstevníci a v mnoha případech také delikventní kamarádi. Sebekontrola je protektivním faktorem delikvence mládeže. Klesá také např. důvěra mládeže v policii, vytrácí se respekt k autoritám (Krulichová a kol., 2015).

I v České republice se již pohybují různé gangy, např. motorkářské či pouliční. Ty mají svou hierarchii, členskou základnu. Negativním jevem je radikalizace, vazby mezi gangy a také problematika extremismu a terorismu. Mladiství se chtějí většinou něčím odlišit a často k tomu nezvolí tu nejsprávnější cestu. Jedním ze znaků, že mladistvý náleží k nějaké partě či gangu je např. oblečení, šperky, graffiti, hudba, ale také znaková řeč rukou či určitý kriminální slang (Vegrichtová, 2017).

Zdrojem či příčinou vzniku a rozvoje sociálně patologických jevů včetně kriminality mladistvých se stává často rodina, a to vlivem poruch ve výchově a ve funkcích rodinného prostředí. Jedná se zejména o poruchy rodičovské role, o disfunkční a afunkční rodinu, o syndrom týraného, zneužívaného či zanedbávaného dítěte. U takových jedinců se projevuje psychická deprivace (Fischer, Škoda, 2014).

Každý mladistvý má odlišnou úroveň morální vyspělosti. Antisociální chování a později případné páchaní trestné činnosti se může projevit v důsledku negativního vývoje v dětství či v adolescenci (Fischer, Škoda, 2014).

Stále více dětí má problémy s chováním. Hyperaktivita, lhaní, krádeže, záškoláctví, útky, toulky, šikana a další mohou být průvodním jevem kriminality v pozdějším věku, v adolescenci. Jak rodiče, tak i pedagogové se dostávají mnohdy do svízelné situace, kdy si nevědí rady, jsou často bezmocní, bezradní a bezbranní. Agresivita slouží k dosažení určitého cíle, může být zapříčiněná organickým poškozením mozku či tzv. výchovnou slepotou rodičů. Může být vybíjena na neživém předmětu (vandalismus), na zvířeti nebo se může jednat o autoagresi. Může být přímá, či nepřímá, verbální, nebo fyzická, aktivní, či pasivní, emocionální, frustrační nebo instrumentální. Agrese může být vyvolána

strachem, může být pojata jako obrana teritoria anebo může jít o agresi dráždivou či sexuální apod. (Martínek, 2009).

Příčinou kriminality mladistvých může být výrazný nesoulad v hranicích rodiny a školy, vliv party, mediální násilí, kterému jsou dnes již každodenně vystavovány i malé děti. Každý jedinec zvládá problémy, emoce nebo stres odlišným způsobem. Na narůstající kriminalitě dětí a mládeže se podílí celá společnost, změny v ní, nároky na každého jedince (Martínek, 2009).

Mladiství i děti jsou vysoce rizikovou skupinou populace, a to z hlediska své bezbrannosti, neznalosti, malých životních zkušeností, důvěřivosti, zranitelnosti. Mladiství jsou vysoce rizikovou skupinou z hlediska kriminality (Zoubková, 2002).

Dále se budeme věnovat důsledkům kriminality mladistvých.

2.3.2 Důsledky kriminality

Antisociální chování mladistvých je přítomné v každé generaci, mění se však jeho projevy. Mladiství procházejí nelehkým obdobím, hledají své místo v životě, snaží se odpoutat od vlastní rodiny, od vlivu rodičů a v některých případech tropí hlouposti. Rizikové chování jde často ruku v ruce s užíváním návykových látek (Sobotková, 2014).

K rizikovému chování řadíme:

- *nezdravé stravovací návyky,*
- *zneužívání návykových látek, gambling, hraní počítačových her,*
- *automutilační chování, sebepoškozování,*
- *delikventní a predelikventní chování, kriminalita mládeže,*
- *rizikové sexuální chování,*
- *extremismus,*
- *rizika spojená se zvládáním zátěžových situací, tzv. coping,*
- *postoje vůči různým formám rizika,*
- *zdravotní aspekty rizikového chování* (Sobotková, 2014).

Skupinová trestná činnost či kriminalita páchaná více osobami je považována za velmi závažnou formu protiprávního jednání, které ohrožuje společenské hodnoty a bezpečnost. Moderní společnost proto usiluje o hledání účinných nástrojů trestní politiky a sociálních

strategií, které umožní potlačování kriminality včetně její organizované podoby. Různé gangy jsou sledovány pracovníky bezpečnostních složek států po celém světě (Vegrichtová, 2017).

Kriminalita nejen jedinců, ale zejména gangů je velmi závažnou bezpečnostní hrozbou a formou organizovaného zločinu. Mezi mladistvými je lehké najít jedince, kteří se k takové „partě“ přidají a ze které je mnohdy těžké jen tak odejít. V některých městech či lokalitách vznikají tzv. *příležitostné skupiny*, které jsou nahodilé, bývají anonymní, trestná činnost je páchána spontánně (Vegrichtová, 2017).

Co se týče *party*, pak ta je časově stálější a má svého vůdce. Trestná činnost je na nízké úrovni a zahlazování trestné činnosti je velmi často primitivní. I v České republice, potažmo v Karlových Varech, se lze setkat s *organizovanou kriminální skupinou*, jejíž hlavní náplní je páchání trestné činnosti, která je vysoce organizovaná, má pevnou hierarchickou strukturu, jsou v ní rozděleny role, například i pro zahlazování stop (Vegrichtová, 2017).

Dále je to zločinecká organizace. Ta bývá velmi nebezpečná, páchá závažné trestné činy, je dobře organizovaná, má vysoké zisky i moc. Mladiství mnohdy do těchto skupin vstupují, aniž by si byli vědomi závažnosti svého počínání, o svém podílu na páchání trestné činnosti často ani nevědí a jsou přesvědčeni o legalitě takového počínání (Vegrichtová, 2017).

Kriminalita má psychologické a sociální aspekty, což je obsahem podkapitoly níže.

2.3.3 Psychologické a sociální aspekty kriminality

Na antisociálním chování mladistvých se podílí, jak bylo uvedeno již výše, zejména rodina, ale také škola, vrstevníci. Mladiství se připravují na své první zaměstnání, což může určitým způsobem způsobovat stres, obavy, strach z nového. Často testují hranice či limity, za které mohou zajít, testují sebe i okolí. Většina mladistvých z toho však vyroste (Sobotková, 2014).

Může docházet k obtěžování, ke krádežím, k vandalismu, výjimkou není šikana, kyberšikana nebo braní drog, jak bylo již uvedeno výše. Mladiství mohou také trpět depresemi, narušením schopnosti zvládat stres. Někteří mladiství neničí život jen sami

sobě, ale i svému okolí, ostatním. Významné role zde sehrávají nejen výchova, demografické proměnné, ale také např. počet přátel, kontakty s vrstevníky s rizikovým chováním, vztahy s rodiči, prosociální postoje, názory na legitimizaci násilí, očekávání do budoucnosti a řada dalších faktorů (Sobotková, 2014).

Statutární město Karlovy Vary zajišťuje bezpečnost občanů prostřednictvím kamerového systému a pomocí Policie České republiky. Provádí preventivní opatření. Základním problémem ve městě je vysoká tolerance užívání návykových látek českou společností, a to zejména alkoholu u mladistvých. Podobně je nahlíženo také na užívání tabákových výrobků a omamných a psychotropních látek. Dle statistických údajů alkohol a ostatní návykové látky přispívají výraznou měrou k páchání trestné činnosti, a to nejen mladistvými (Koncepte prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Z velké části pochází v současné době drogy od vietnamské komunity, část klientů se pohybuje kolem Tržnice, ostatní se skrývají ve squatech, v zahradách, ve sklepech, v toxibýtech, na ubytovnách. V těchto místech probíhá také prodej drog. V hledáčku Policie ČR je zejména ulice Sokolovská či ubytovna na ulici Charkovská (Koncepte prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Všeobecně je v oblasti kriminality nejen mladistvých v České republice nedostatečně řešená legislativa, což se následně dotýká problematiky bezdomovectví, chybějící služby v oblasti prevence látkových a nelátkových závislostí ve městě, dále je to problematika sociálního bydlení, slabá podpora prevence zadlužování a další, což ovlivňuje následně také kriminalitu (Koncepte prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Karlovy Vary se potýkají s odlivem mladých lidí za prací, narůstá podíl seniorů a zdravotně postižených osob, zvyšuje se podíl mladých lidí bez vzdělání, kteří nikdy nepracovali. Je málo pracovních příležitostí a zvyšuje se také podíl osob bez domova, podíl lidí závislých na návykových látkách. Vysoký je v Karlových Varech také podíl cizinců, sílí zejména vietnamská a ruský mluvící komunita. Narůstá kyberkriminalita, sílí xenofobie či strach z terorismu, obyvatelé mají nízké právní povědomí, roste zadluženost jedinců i rodin, což s sebou přináší další rizika a hrozby (Koncepte prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Psychologické a sociální aspekty včetně ekonomických prohloubí navíc také koronavirová krize. Ekonomické rozdíly budou čím dál markantnější, vliv bude mít také

generační nevyváženost a rostoucí politická rozpolcenost společnosti (Konceptce prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Je faktem, že v současné době se řada jedinců i rodin potýká s existenčními problémy, mnoho jich je zadlužených, roste počet bezdomovců, lidé se uchylují k užívání drog, roste kriminalita, rozevírají se nůžky mezi bohatými a chudými, roste počet sociálně vyloučených osob i rodin, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách apod. Tento stav nepřispívá k dobré psychice jedinců, kteří se potýkají s těmito problémy.

U společensky nežádoucích jevů, což kriminalita mladistvých bezesporu je, je možnost nápravy. Je nutno věnovat pozornost těm jevům, které mají vyšší stupeň nebezpečnosti pro stav a vývoj společnosti. Jedná se např. o sebevražedné chování, užívání psychoaktivních látek, návykové a impulzivní poruchy, jako je hráčství, kleptomanie, pyromanie a další. Dále je to agresivita, násilí či delikvence (Fischer, Škoda, 2014).

V souvislosti s kriminalitou mladistvých je nutné přihlížet také k pojmům normalita a abnormalita, norma a konformita a k dalším. Např. agresivita mladistvých má více podob, jedná se o agresivitu zlostnou, instrumentální či spontánní. Má své příčiny (biologické a sociokulturní dispozice). U některých mladistvých se může objevit sebepoškozování, někteří mladí lidé jsou závislí na internetu, na nakupování, na mobilních telefonech apod. Důležité je také tělesné sebepojetí a další aspekty (Fischer, Škoda, 2014).

Kriminalita mladistvých je závažný celospolečenský problém, velmi důležitá je prevence kriminality mladistvých, což je předmětem další podkapitoly práce (viz podkapitola 2.3.4).

2.3.4 Prevence kriminality

Prevence kriminality mladistvých by měla začít již od dětství, a to v rámci odpovídající výchovy dětí, a to především v rodině, rodiči, ale také ve škole a školském zařízení. Každý pedagogický pracovník by měl mít o problémovém chování a možnostech jeho nápravy alespoň základní povědomí či znalosti (Bendl a kol., 2016).

Stejně tak by měl mít znalosti systému, který v České republice zajišťuje institucionální pomoc při řešení problémového chování. Jedná se zejména o již výše zmiňované

záškoláctví, šikanu, vandalismus, o zneužívání návykových látek a další nežádoucí jevy (Bendl a kol., 2016).

Existuje řada faktorů, které ovlivňují primární a sekundární socializaci. Jsou určité normy a normality lidského chování včetně sociálních deviací. Každý jedinec zvládá jinak životní potíže a stres, zejména u mladistvých může docházet k duševní krizi, kdy je nutné včas rozpoznat krizový vývoj a věnovat pozornost ohroženým mladým lidem. Velmi důležitá je podpora mladistvých jedinců v životních krizích, kdy se může více či méně projevit závadové chování, různé psychické poruchy, mohou vznikat závislosti a může docházet k suicidálním projevům (Jedlička, 2015).

Stejně tak může u mladistvých docházet k poruchám sebepojetí nebo sociálního zařazení. Je tedy nutná především prevence. Významnou roli sehraává rodina, ale také např. pracovníci pedagogicko-psychologické poradny, speciálně-pedagogická centra, střediska výchovné péče a další, včetně školních psychologů (Jedlička, 2015).

Nelze také opomenout diskusi ohledně integrace mladistvých zejména se speciálně-vzdělávacími potřebami, dále pak tvorbu inkluzivního prostředí a fungování institucionální péče o mladistvé s vážnými výchovnými problémy. Pozornost je nutné zaměřit také na sebezkušenostní výcvik psychosociálních dovedností u pracovníků v pomáhajících profesích a poskytování supervizní podpory ve školství, tj. prevenci životních selhání, a krizové intervence (Jedlička, 2015).

Profesionální intervence není jednoduchá, často se na ní podílí více odborníků, což je kromě učitele:

- *vychovatel,*
- *asistent pedagoga,*
- *ředitel,*
- *pedagogická rada,*
- *výchovný poradce,*
- *výchovná komise,*
- *školní metodik prevence,*
- *školní psycholog,*
- *speciální pedagog.*

Dále jsou to zařízení, a to instituce.

V gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy jsou to:

- *pedagogicko-psychologická poradna,*
- *speciálně-pedagogické centrum,*
- *středisko výchovné péče,*
- *zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu.*

V gesci Ministerstva práce a sociálních věcí:

- *sociálně-právní ochrana dětí,*
- *sociální poradenství,*
- *služby sociální prevence.*

V gesci Ministerstva zdravotnictví to je:

- *dětská psychiatrická nemocnice,*
- *dětské a dorostové detoxikační centrum.*

V gesci Ministerstva vnitra je to pak:

- *Policie České republiky,*
- *obecní (městská) policie.*

V gesci Ministerstva spravedlnosti:

- *soudy pro mladistvé,*
- *věznice a vazební věznice pro mladistvé,*
- *probační a mediační služba* a další zařízení (Bendl a kol., 2016).

Prevence kriminality nejen mladistvých se stala systémovou činností a nedílnou součástí bezpečnostního systému České republiky, která prošla v posledních desetiletích významnými změnami společenskými, politickými i ekonomickými. Ty s sebou přinesly také změny v oblasti kriminality. Bezpečnostní systém musí být funkční a musí umět na tyto změny pružně, efektivně a účinně reagovat (Firstová a kol., 2021).

V souvislosti s krizí vězeňství a s krizí trestu odnětí svobody jsou hledány nové formy reakce na kriminalitu coby na protispolečenskou činnost. Strategie kontroly kriminality, které byly uplatňovány dříve, zaměřeni se na její důsledky v podobě ukládání a výkonu

trestů ustupují do pozadí a v popředí zájmu odborné i širší veřejnosti se objevuje požadavek na prevenci sociálně patologických jevů, a tedy i prevence kriminality (Firstová a kol., 2021).

V rovině preventivní, tj. v rovině korektivní (nápravné s využitím integračních a resocializačních nástrojů), má své místo psychologické a andragogické působení. Cílovou skupinou je deviantní a kriminální subkultura, jak bylo uvedeno již výše. Kriminalita ohrožuje společnost, její bezpečnost, morálku a mravnost, má negativní společenský dopad. Pozornost je nutné věnovat také typickým osobnostním znakům a způsobu chování delikventních osob (Firstová a kol., 2021).

Mnoho mladistvých prožívá v tomto životním období různé krize, potřebují pomoc. Jedná se o tzv. krizovou intervenci, kdy jsou hledána řešení stávajících problémů. Může se jednat o ztrátu někoho či něčeho, co spustí krizi u mladistvého. V této oblasti byly provedeny mnohé změny, např. *změna občanského zákoníku* či *systémové změny* týkající se péče o osoby ohrožené domácím násilím anebo změna legislativy, která upravuje práva obětí trestných činů apod. (Špatenková, 2017).

Krizová intervence se často dotýká aktuálních situací a nových témat, jako je etika, první psychologická pomoc, psychiatrické léčby nebo náhlé ozbrojené útoky a další. S lidmi, a nejen mladistvými, se v krizové situaci setkává řada odborníků. Kromě výše uvedených je to zdravotnický personál, duchovní, pracovníci integrovaného záchranného systému, linek důvěry anebo různých dobrovolných organizací a další (Špatenková, 2017).

Snad každý člověk překonává během svého života různé krize, které mají svůj průběh. Existuje *neformální pomoc v krizi*, jako je svépomoc, vzájemná pomoc či první psychologická pomoc. Dále je to výše zmíněná krizová intervence, která má své etapy (zahájení, realizace a ukončení) a také různé formy, např. prezenční pomoc, distanční forma pomoci, intervence tváří v tvář, telefonická krizová intervence, využití internetu apod. (Špatenková, 2017).

Kriminalita je dynamický jev, mění se a vyvíjí a je nutné na ni včas a rychle reagovat, jako se tomu děje také v Karlových Varech, stejně jako v celé České republice. Jedná se např. o:

- *pořizování moderních technologií,*
- *vytváření projektů směřovaných na nejrizikovější skupiny obyvatel,* jako jsou kromě bezdomovců a sociálně vyloučených osob např. také mladiství a další,
- *vzájemnou spolupráci všech zainteresovaných stran v oblasti kriminality a prevence kriminality,*
- *přípravu na nové hrozby,* jako je např. migrace či kyberkriminalita (Konceptce prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

V roce 2019 bylo provedeno preventisty a koordinátory v Karlových Varech v rámci prevence kriminality celkem 520 přednášek a besed, při nichž bylo osloveno přes 12 tisíc dětí a mladistvých. Jednalo se zejména o bezpečný internet a sociální sítě, o šikanu a drogy, o osobní bezpečí apod. V roce 2019 bylo mezi mladistvými (15 až 18 let) stíháno 20 jedinců (Konceptce prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Zejména násilná kriminalita je veřejností vnímána s pocitem strachu, páchají ji ve většině případů muži a často pod vlivem alkoholu či ostatních návykových látek. Z hlediska kriminality mladistvých se v některých případech jedná o prostituci, ale také např. o pouliční kriminalitu, vyhrožování nebo vydírání. Věk pachatelů trestné činnosti se snižuje (Konceptce prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

V rámci průzkumu pocitu bezpečí ve stejném roce bylo zjištěno, že jako nejrizikovější oblast byla osmi sty dotazovanými respondenty považována část Rybáře, Tuhnice a Drahovice. Zejména druhé dvě si pohoršily z hlediska ubytoven (hluk, popíjení alkoholu, nepořádek) (Konceptce prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Karlovy Vary se vyznačují vysokým podílem cizinců, turistickým ruchem, je zde mnoho stánkových prodejců, rozšířené lázeňství, množství hotelů, ubytovacích zařízení a vzhledem k velkému počtu škol a školských zařízení je zde také mnoho žáků a studentů, tedy i mladistvých, kteří ne vždy tráví svůj volný čas vhodným způsobem (Konceptce prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Za nejhorší byl považován vandalismus a majetková trestná činnost a za nejrizikovější skupinu byli označeni Romové a mládež, včetně nepřízpůsobivých občanů na ubytovnách. Jako nejvíce ohrožená skupina byli označeni senioři, děti a mládež, kteří se stávají nejen ohroženými kriminalitou coby potenciální oběti, ale také jako pachatelé trestné činnosti (Koncepte prevence kriminality na období 2021–2024, 2020).

Níže se budeme zabývat základní legislativou z hlediska kriminality mladistvých.

2.3.5 Legislativní opatření

Trestní odpovědnost mládeže je vymezena českou právní úpravou včetně souvisejících předpisů, zejména pak *trestního zákoníku*. Upravuje jak ukládání opatření za protiprávní činy, tak řízení ve věcech mládeže či výkon těchto opatření. Jedná se o komplexní úpravu hmotněprávních a procesních aspektů trestání mládeže, a to včetně vymezení sankcí, které je možné mládeži za protiprávní činy uložit. Mezi speciální právní úpravou pro mládež a obecnými a souvisejícími předpisy jsou rozdíly. Zákon se vztahuje na všechny osoby do 18 let věku, které se dopustí protiprávních činů (Brucknerová, 2015).

Hledání adekvátních forem postihu trestné činnosti páchané mladistvými patří dlouhodobě mezi důležitá a často diskutovaná témata z hlediska trestního práva. Sankcionování mladistvých je obsaženo v *zákoně o soudnictví ve věcech mládeže*, který se zaměřuje na hmotněprávní formy sankcí ukládané mladistvým pachatelům, tzn. výchovným, ochranným a trestním opatřením. Při řízení proti mladistvým mohou být využívány odklony (Ščerba, Coufalová, 2016).

Legislativní rámec v této oblasti se neustále mění a mění se také cesta institucionální pomoci. Problémové chování žáků či studentů patří ke každodenní realitě škol a školských zařízení. Není možné před ním zavírat oči, ale je nutné ho včas řešit (Bendl a kol., 2016).

Na realizaci trestního řízení proti mladistvým se podílejí soudci, advokáti, státní zástupce, policisté, probační úředníci, úředníci orgánu sociálně právní ochrany dětí a další. Co se týče trestních opatření, pak se jedná o:

- *obecně prospěšné práce,*
- *peněžitá opatření,*

- *peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,*
- *zákaz činnosti, vyhoštění a zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- *domácí vězení,*
- *podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem,*
- *odnětí svobody* (Ščerba, Coufalová, 2016).

Česká i evropská právní úprava sankcí vůči mládeži, alternativy výkonu trestu odnětí svobody, zacházení s delikvencí mládeže se vyvíjejí, mění se trendy v této oblasti. Pozornost je věnována také recidivě či sankcím neformálním, tj. odklonům v trestním řízení, včetně řešení aktuálních výkladových a aplikačních problémů v praktickém životě (Hulmáková a kol., 2013).

V rámci řízení ve věcech mladistvých se jedná o výchovná, ochranná a trestní opatření (Bendl a kol., 2016).

Třetí kapitola obsahuje praktickou část práce.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODIKA

Ke zjištění cíle praktické části práce byla zvolena kvantitativní metoda formou dotazníků, kdy byli vybráni náhodně respondenti z řad mladistvých ve městě Karlovy Vary, a to studenti ze Střední školy logistické Dalovice, kteří vyplnili odpovědi na předem připravené otázky v rámci dotazníkového šetření. Dotazníky byly rozdány v součinnosti s vyučujícími před první vyučovací hodinou dne 8. 12. 2021 a druhý den, tedy 9. 12. 2021, byly vyučujícími vybrány zpět. Studenti tak měli možnost dotazníky vyplnit buď v den rozdáni v učebnách mimo vyučování, anebo si je mohli vzít domů a vyplnit v klidu v domácím prostředí.

Ze 100 rozdaných dotazníků bylo plně vyplněných vráceno 94 z nich. Ty pak byly zahrnuty do analýzy a vyhodnocení dotazníkového výzkumného šetření.

Celkem bylo připraveno k vyplnění a následně rozdáno 100 dotazníků, otázek v dotazníku bylo celkem 12. Týkaly se např. věku respondenta a poté daného tématu, respektive cíle této práce, a to vlivu prostředí na kriminalitu mladistvých. Některé otázky byly otevřené, kdy měli respondenti možnost odpovědět na danou otázku vlastními slovy, dle svého vlastního názoru. U uzavřených otázek pak označili jednu z uvedených několika odpovědí na otázku.

Dotazník:

Požádám Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který je určen za účelem vypracování mé bakalářské práce s názvem „Vliv prostředí na kriminalitu mladistvých“, a to ve městě Karlovy Vary. Při vyplňování dotazníku se, prosím, řiďte pokyny u každé otázky.

O1: ***Kolik je vám let?*** (uved'te)

- a) 15 let
- b) 16 až 17 let
- c) 18 let a více

O2: *Jaké je vaše pohlaví?*

- a) Muž
- b) Žena

O3: *Jak vnímáte pojem bezpečnost ve městě Karlovy Vary?*

- a) Kladně
- b) Negativně

O4: *Setkal/a jste se v Karlových Varech s trestnou činností osobně? (např. krádež, vloupání aj.)*

- a) Ano
- b) Ne

O5: *Znáte osobně někoho z vrstevníků, kdo se dopustil trestného činu?*

- a) Ano
- b) Ne

O6: *Co, dle vašeho názoru, ovlivňuje nejvíce kriminalitu mladistvých v Karlových Varech?*

- a) Užívání návykových látek
- b) Členství v nevhodné partě, gangu
- c) Málo možností využití volného času
- d) Nevhodné rodinné prostředí
- e) Média (filmy s násilnou tematikou apod.)

O7: *Myslíš si, že je v Karlových Varech bezpečno?*

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

O8: *Hovoříte v rodině o kriminalitě?*

- a) Ano
- b) Ne

O9: *Jak je, dle vašeho názoru, možné kriminalitu mladistvých omezit na nejnižší možnou míru?*

- a) Věnovat vyšší pozornost výchově v rodině
- b) Zabývat se volnočasovými aktivitami pro mladistvé
- c) Organizovat ve školách různé přednášky, besedy apod. s tématem kriminalita mladistvých
- d) Zlepšit komunikaci s mladistvými (ze strany školy, policie ČR apod.)

O10: *Jsou, dle vašeho názoru, v Karlových Varech dostatečné možnosti pro mladistvé, jak využívat volný čas?*

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

O11: *Co nebo kdo má, dle vašeho názoru, největší vliv na kriminalitu mladistvých?*

- a) Rodina (nevhodné rodinné prostředí, nefunkční rodina, špatná výchova, domácí násilí)
- b) Škola (nízká prevence, nezájem pedagogů)
- c) Vrstevníci (nevhodná parta)
- d) Média (násilí, agresivita)
- e) Společenské klima celkově
- f) Závislost na návykových látkách (alkohol a další drogy)

O12: *Co byste v Karlových Varech z hlediska kriminality mladistvých změnil/a vy osobně?*

- a) Větší prevence kriminality
- b) Dostatek volnočasových aktivit pro mladistvé
- c) Zájem o rodinu jako celek
- d) Zvýšená činnost PČR zejména v problémových lokalitách (sociálně vyloučené oblasti)
- e) Jiné (uveďte, prosím)

Děkuji Vám tímto za Váš čas a spolupráci. Při vyplňování tohoto dotazníku je Vám zajištěna anonymita.

Dotazníkové šetření je jednou z nejčastěji používaných metod v rámci kvantitativního výzkumu. Umožňuje oslovit větší počet respondentů, než je tomu např. při provedení rozhovorů, které při jejich přípravě a provedení přinášejí vyšší časovou náročnost, než je tomu u dotazníkového šetření.

Otázky v dotazníku by měly být výzkumníkem dobře promyšlené, aby na ně bylo možno jednoznačně odpovědět. Měly by být zacílené s ohledem na cíl práce, cíl výzkumného šetření.

Níže se budeme zabývat cílem praktické části práce, výzkumnými otázkami a hypotézami.

3.1 Cíl, výzkumná otázka, hypotézy

Cílem práce je zjistit vliv prostředí na kriminalitu mladistvých. Byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

VO1: *Má vliv prostředí zásadní vliv na kriminalitu mladistvých ve městě Karlovy Vary?*

VO2: *Který z vlivů prostředí (rodina, vrstevníci, ostatní) má dle dotazovaných respondentů největší vliv na kriminalitu mladistvých ve městě Karlovy Vary dle dotazovaných respondentů?*

Výzkumné otázky mají být stanoveny tak, aby měly vypovídající hodnotu a bylo na ně možné jednoznačně odpovědět vzhledem k cíli praktické části práce.

Na výše uvedené výzkumné otázky bude zodpovězeno v podkapitole této práce 3.3. V následující podkapitole se budeme věnovat charakteristice výzkumného vzorku a sběru dat.

3.2 Výzkumný vzorek, sběr dat

Výzkumný vzorek tvořili v rámci provedeného výzkumného dotazníkového šetření náhodně vybraní studenti ze Střední školy logistické v obci Dalovice, která je přilehlá k městu Karlovy Vary. Respondentům byly rozdány na začátku výuky dne 8. 12. 2021 za

součinnosti vyučujících dotazníky, kdy studenti měli na jejich vyplnění čas do druhého dne, tj. do 9. 12. 2021. Do analýzy a vyhodnocení byly zařazeny pouze plně vyplněné dotazníky, tedy ty, u kterých byly zodpovězeny všechny otázky, tj. ze 100 dotazníků celkem 94 plně vyplněných.

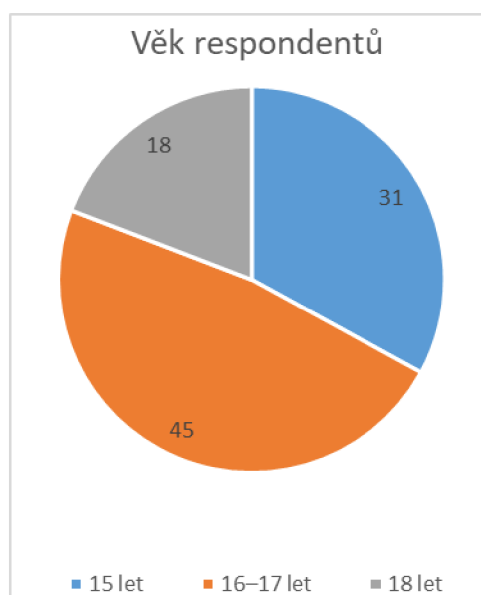
V další podkapitole 3.3 již přistoupíme k analýze a vyhodnocení výzkumného dotazníkového šetření.

3.3 Analýza, vyhodnocení

V této podkapitole práce bude provedena analýza a vyhodnocení odpovědí dotazovaných respondentů v rámci dotazníkového výzkumného šetření. Jednotlivé odpovědi jsou pro větší přehlednost znázorněny graficky, v grafech jsou uvedena reálná čísla, v komentářích je pak toto číslo uvedeno procentuálně.

Otázka č. 1: Kolik je vám let?

Graf č. 1: Věk respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

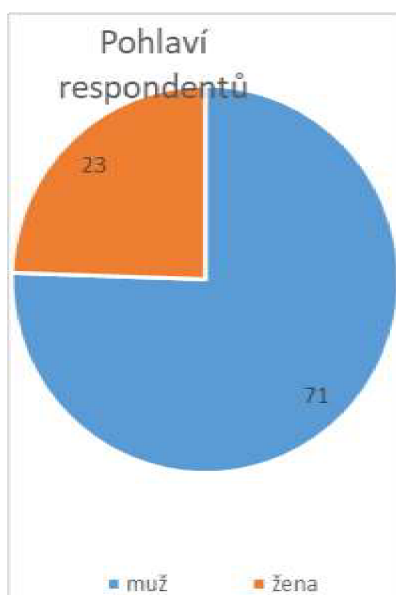
Komentář:

Na dané otázky v dotazníku odpovídalo z celkového počtu 94 respondentů 31 (33 %) z nich ve věku 15 let. 45 z nich (48 %) bylo ve věku 16 až 17 let a 18 (19 %) mělo 18 let,

což odpovídá věkové kategorii, která studuje na střední škole v 1. až 3. ročníku. Otázka na věk respondentů, i když se jedná o studenty ve věkové kategorii mladiství, byla zařazena do dotazníku z toho důvodu, aby bylo možné získat data o rozdílech, jak se na bezpečnost a vliv prostředí z hlediska kriminality mladistvých dívají patnáctiletí a jak osmnáctiletí respondenti.

Otázka č. 2: Jaké je vaše pohlaví?

Graf č. 2: Pohlaví respondentů

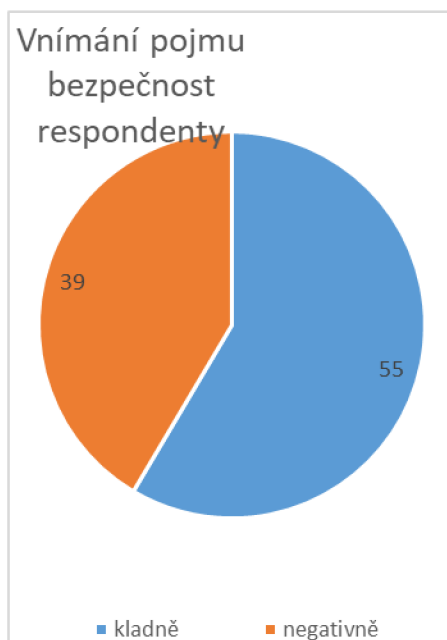
Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 71 respondentů mužského pohlaví (76 %) a 23 respondentů pohlaví ženského (24 %), což kopíruje výběr respondentů a školy.

Otázka č. 3: Jak vnímáte pojem bezpečnost ve městě Karlovy Vary?

Graf č. 3: Vnímání pojmu bezpečnost respondenty

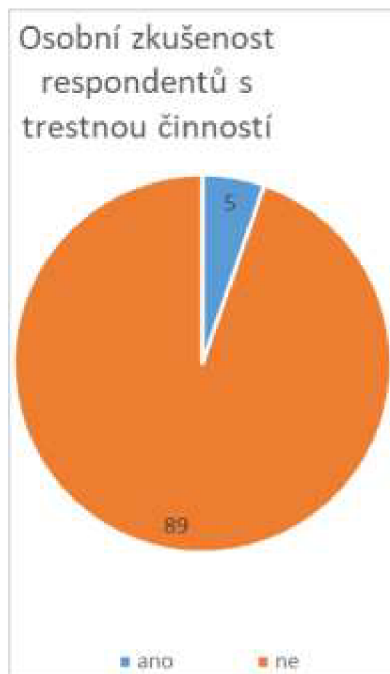
Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

Dotazovaní respondenti vnímají pojem bezpečnost v Karlových Varech v 59 % (55) kladně, 39 respondentů odpovědělo, že záporně (45 %). Lze tedy konstatovat, že dotazovaní respondenti se v odpovědích na tuto otázku neshodnou, odpovědi byly z hlediska kladného i záporného stanoviska přibližně stejné.

Otázka č. 4: Setkal/a jste se v Karlových Varech s trestnou činností osobně?

Graf č. 4: Osobní zkušenost respondentů s trestnou činností

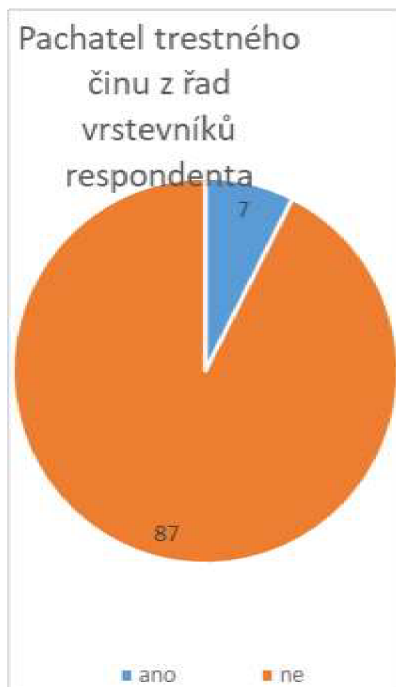
Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

S trestnou činností nemá osobně zkušenost 89 respondentů (95 %), 5 z nich uvedlo odpověď ano (5 %). Je tedy zřejmé, že se trestná činnost dotazovaným respondentům (tzv. na vlastní kůži) ve většině případů dosud vyhnula.

Otázka č. 5: Znáte osobně někoho z vrstevníků, kdo se dopustil trestného činu?

Graf č. 5: Pachatel trestného činu z řad vrstevníků respondenta

Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

87 (93 %) dotazovaných respondentů nezná nikoho ze svých vrstevníků, kteří by se dopustili trestného činu, sedm respondentů uvedlo, že někoho takového z řad svých vrstevníků znají (7%). Je tedy zřejmé, že trestná činnost je v rámci dotazovaných páchána jejich vrstevníky, ale v malém procentu případů.

Otázka č. 6: Co, dle vašeho názoru, ovlivňuje nejvíce kriminalitu mladistvých v Karlových Varech?

Graf č. 6: Vliv na kriminalitu mladistvých dle názoru respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

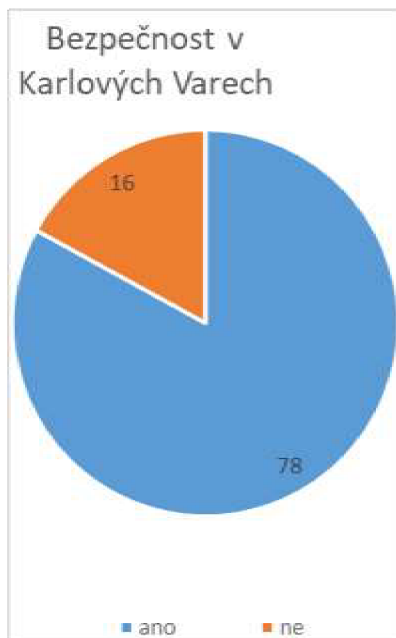
Komentář:

Dle názoru dotazovaných respondentů ovlivňuje nejvíce kriminalitu mladistvých užívání návykových látek. Kladně odpovědělo u této možnosti 65 respondentů (69 %), 13 z celkového počtu dotazovaných (94 respondentů) uvedlo členství v nevhodné partě (14 %), využití volného času, respektive nedostatek možností uvedli jen 2 respondenti (2 %) a 9 % (14 respondentů) uvedlo nevhodné rodinné prostředí (v jednom případě) a média (13 respondentů).

Z výše uvedeného vyplývá, že užívání návykových látek vnímají dotazovaní respondenti jako největší vliv na páchaní trestné činnosti, také členství v pochybné partě. Rodinné prostředí z hlediska vlivu na kriminalitu mladistvých označil jen jeden respondent, dotazovaní mladiství tedy nevnímají rodinné prostředí jako příčinu kriminality mladistvých.

Otázka č. 7: Myslíš si, že je v Karlových Varech bezpečno?

Graf č. 7: Bezpečnost v Karlových Varech

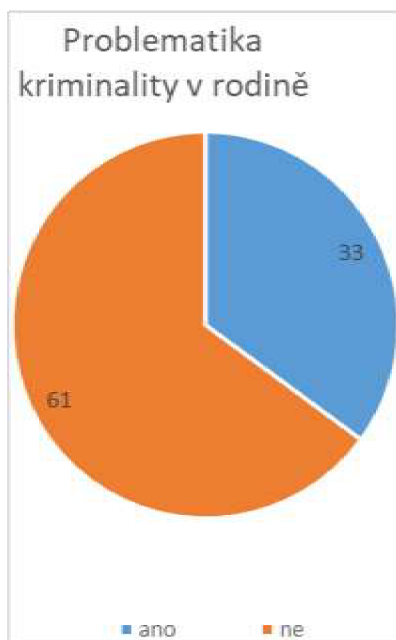
Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

78 respondentů se cítí ve městě Karlovy Vary bezpečně (83 %), 16 z nich naopak nikoli (17 %). Z hlediska záporného pocitu bezpečnosti, respektive nebezpečnosti v tomto městě odpovědělo poměrně vysoké číslo respondentů, což stojí za zamyšlení, proč se tito respondenti ve svém městě necítí bezpečně a jaká opatření ke snížení tohoto pocitu dotazovaných respondentů přijímat.

Otázka č. 8: Hovoříte v rodině o kriminalitě?

Graf č. 8: Problematika kriminality v rodině

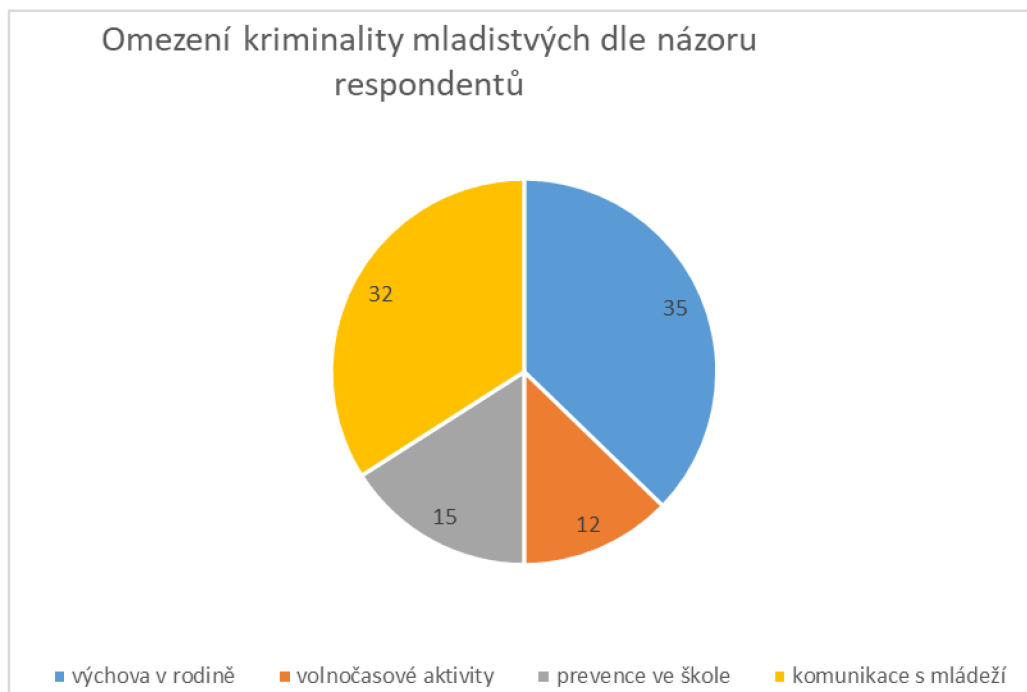
Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

Dotazovaní respondenti uvedli v 61 případech (65 %), že se o kriminalitě nejen mladistvých v rodinném prostředí nebaví, 33 z nich (35 %) uvedlo, že ano. Je tedy zřejmé, že kriminalita mladistvých není v rodinách dotazovaných respondentů tématem, nezajímají se o něj anebo s nimi prostě o tom jen nehovoří rodiče.

Otázka č. 9: Jak je, dle vašeho názoru, možné kriminalitu mladistvých omezit na nejnížší možnou míru?

Graf č. 9: Omezení kriminality mladistvých dle názoru respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

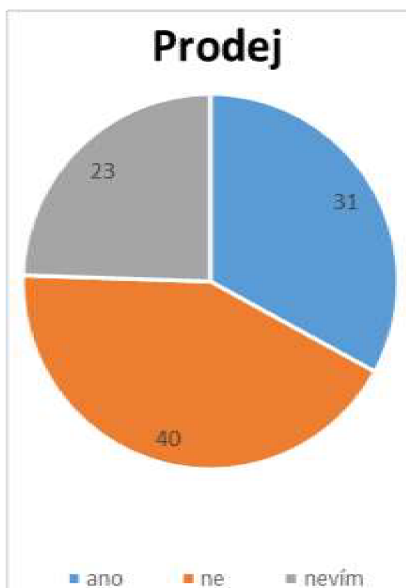
Komentář:

Dotazovaní respondenti (32 z nich, tj. 34 %) uvedli, že vidí možnost omezení kriminality mladistvých v komunikaci s mládeží, a to jak ze strany rodičů, tak ze strany školy a dalších, 35 respondentů (37 %) uvedlo výchovu v rodině, 15 z nich (16 %) prevenci zejména ve škole a 12 respondentů (13 %) uvedlo volnočasové aktivity.

U odpovědi na tuto otázku je nutné zaměřit se zejména na fakt, že zatímco respondenti neuváděli rodinu a rodinné prostředí za jeden z největších vlivů na kriminalitu mladistvých, tak 37 % z nich uvedlo, že by se v rámci omezení kriminality mladistvých zaměřili na výchovu v rodině.

Otázka č. 10: Jsou, dle vašeho názoru, v Karlových Varech dostatečné možnosti pro mladistvé, jak využívat volný čas?

Graf č. 10: Možnosti využití volného času v Karlových Varech pro mladistvé

Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

Co se týče otázky na možnost využití volného času, pak se 31 (33 %) dotazovaných respondentů domnívá, že je dostatek volnočasových aktivit a možností využití volného času v Karlových Varech, 40 respondentů je opačného názoru (43 %) a odpověď „nevím“ označilo 23 respondentů, tj. 25 % dotazovaných.

Otázka č. 11: Co nebo kdo má, dle vašeho názoru, největší vliv na kriminalitu mladistvých?

Graf č. 11: Největší vliv na kriminalitu mladistvých

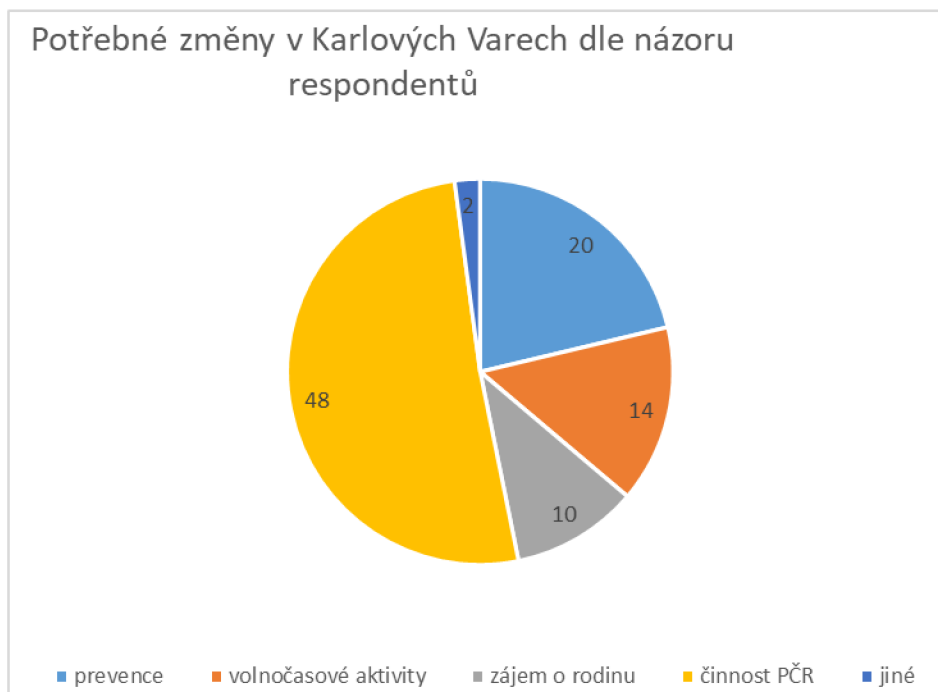
Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

Jako největší vliv na kriminalitu mladistvých vnímají dotazovaní respondenti závislostní chování (užívání návykových látek apod.). Takto odpovědělo 31 respondentů (33 %). Společenské klima obecně uvedlo 21 respondentů (22 %), rodinu a rodinné prostředí bylo uvedeno 19 respondenty (20 %). 18 z celkového počtu 94 dotazovaných respondentů uvedlo odpověď „média“ (19 %) a 11 z nich (12 %) se domnívá, že největší vliv na kriminalitu mladistvých má škola a školní prostředí.

Otázka č. 12: Co byste v Karlových Varech z hlediska kriminality mladistvých změnil/a vy osobně?

Graf č. 12: Potřebné změny v Karlových Varech dle názoru respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

Komentář:

U této otázky označilo 48 respondentů (51 %), že by změnilo z hlediska kriminality mladistvých činnost policie, tedy ji zvýšilo. 20 respondentů uvedlo odpověď „prevence“ (21 %), volnočasové aktivity zvolilo 14 respondentů (15 %) a pouze 2 respondenti uvedli možnost „jiné“, nikterak však svou volbu neupřesnili.

Z odpovědí je možné konstatovat, že mladiství (dotazovaní respondenti) vidí změnu k lepšímu z hlediska kriminality mladistvých v Karlových Varech v práci Policie ČR a v preventivních opatřeních, která se většinou váží také na činnost PČR a také na prevenci v rámci škol, potažmo i rodin, respektive rodičů, kteří by měli dohlížet, jak jejich dítě tráví volný čas, s kým a kde.

V podkapitole 3.1 byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

VO1: Má vliv prostředí zásadní vliv na kriminalitu mladistvých ve městě Karlovy Vary?

VO2: Který z vlivů prostředí (rodina, vrstevníci, ostatní) má největší vliv na kriminalitu mladistvých ve městě Karlovy Vary dle dotazovaných respondentů?

Odpovědi k výzkumným otázkám:

Odpověď k VO1:

Dle provedeného výzkumného šetření má prostředí vliv na kriminalitu mladistvých v Karlových Varech, a to jak z hlediska rodinného prostředí, tak z hlediska školy a školských zařízení či prostředí, ve kterém se setkávají mladiství v rámci volnočasových aktivit se svými vrstevníky.

Odpověď k VO2:

Dle provedeného výzkumného dotazníkového šetření a odpovědí dotazovaných respondentů z řad mladistvých ve věku 15 až 18 let v celkovém počtu 94 respondentů je možné konstatovat, že za největší vliv na kriminalitu mladistvých ve městě Karlovy Vary je považováno užívání návykových látek.

Jak bylo již avizováno v úvodu této bakalářské práce, součástí praktické části práce je také krátká diskuse výzkumníka (zpracovatele) k danému tématu, k poznatkům a informacím v rámci zpracování teoretické části práce.

3.3.1 Diskuse

Jak vyplynulo ze zpracování teoretické části práce formou rešerše dostupných odborných a dalších relevantních zdrojů k danému tématu, tak i z výsledků provedeného výzkumného dotazníkového šetření, za nejvýraznější vliv na kriminalitu mladistvých ve městě Karlovy Vary je považováno užívání návykových látek.

Kriminalita mladistvých dle statistik narůstá a snižuje se věková hranice pachatelů trestných činů, je proto velmi důležité, aby byla zintenzivněna sociální práce s rodinami, zejména v sociálně vyloučených lokalitách a také s rodinami, kde panuje domácí násilí, také práce s dětmi a mládeží, zejména z hlediska prevence kriminality dětí a mladistvých.

Děti a mladiství, kteří se nudí, nemají žádné volnočasové aktivity, se tzv. poflakují po městě, vymýšlejí mnohdy ne příliš vhodnou zábavu. Mnoho mladistvých je členem nějaké pochybné party, odkud je již jen malý krůček k páčání trestné činnosti. V mnoha případech se tak děje po užití některé návykové látky, u mladistvých je to především alkohol, ale také ostatní návykové látky, drogy, které otupují správný úsudek a ovlivňují výraznou měrou chování a jednání mladistvých jedinců.

I když jsou prováděna různá preventivní opatření, zejména ve školách (besedy, přednášky a další), přesto je kriminalita mladistvých stále problémem naší společnosti. Ovlivňuje ji jak nevhodné domácí či rodinné prostředí (např. rodina alkoholika, rodina, kde panuje domácí násilí, kde dochází ke zneužívání, týrání či zanedbávání dětí, rodina s kriminální minulostí některého z jejích členů apod.), tak také média, která produkují programy s násilnou tematikou apod.

Mnoho mladistvých nezná hranice a není schopno odhadnout důsledky svých činů, v některých případech se stávají i oběťmi kriminality nežli pachatelé, někdy z nevědomosti apod.

Prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá, ve kterém je vychováván a v němž přebírá vzory a životní hodnoty, ovlivňuje jeho zdravý vývoj, jeho další život.

Cílem této práce bylo podat přehled o této problematice, vysvětlit základní pojmy a myšlenky získané z dostupných odborných zdrojů a zjistit, jak se na kriminalitu a vliv prostředí na ni dívají mladiství z města Karlovy Vary.

Každé město či obec se potýká v menší či větší míře s kriminalitou nejen mladistvých, a to od méně závažných trestných činů až po ty nejzávažnější. Každý trestný čin má svou příčinu a pachatelé nesou následky, které mohou ovlivnit celý budoucí život daného jedince.

Je proto nutná nejen zejména prevence a práce s mladistvými, ale také výzkumná činnost, která odhalí příčiny a pohled mladistvých na kriminalitu vrstevníků, na to, jaký vliv má na ni prostředí, tj. rodina, škola, vrstevníci, společnost.

ZÁVĚR

Tématem této práce byl vliv prostředí na kriminalitu mladistvých, kdy jsme se zabývali nejprve vysvětlením základních pojmů, příčinami a důsledky kriminality mladistvých, psychologickými a sociálními aspekty včetně prevence kriminality a legislativy v této oblasti. Informace a poznatky jsme při zpracování teoretické části práce čerpali z dostupných odborných literárních a dalších relevantních zdrojů.

Cílem teoretické části práce bylo podat ucelený přehled o daném tématu, zvýšit povědomí zejména širší veřejnosti o problematice kriminality mladistvých. Cílem praktické části práce pak bylo zjistit, jaké vlivy působí nejvíce na kriminalitu mladistvých a zda jsou dostatečná současná prováděná preventivní opatření, kdy jsme se zaměřili na tuto problematiku ve městě Karlovy Vary. Součástí praktické části byla také krátká diskuse zpracovatele k tématu a doporučení pro praxi.

Jak vyplynulo z teoretické části práce, kriminalita mladistvých má narůstající tendenci, snižuje se věková hranice pachatelů trestných činů, kdy vliv na ni má jak rodinné prostředí, tak vrstevníci či okolní prostředí, nevyjímaje výchovu v rodině i ve škole.

Zejména po roce 1989 došlo v naší společnosti k mnoha změnám, které nepřinesly jen pozitivní, ale také negativní aspekty, jako je právě nárůst kriminality nejen mladistvých, nárůst lidí závislých na návykových látkách či sociálně vyloučených osob a další. Tyto problémy či sociálně patologické jevy je nutno řešit co nejrychleji a účinně, důležitá je však především prevence.

Pojmy kriminalita mladistvých a vliv prostředí spolu navzájem úzce souvisejí, což dokazují výsledky provedeného výzkumného šetření formou dotazníků, kdy byl vliv prostředí zkoumán na vybraném vzorku respondentů, mladistvých ve městě Karlovy Vary. Na kriminalitu mladistvých má vliv jak rodina, tak vrstevníci i okolní prostředí – např. parta mladých lidí a další.

Dotazovaní respondenti však uváděli zejména užívání návykových látek jako příčinu páchání trestné činnosti, kdy z hlediska prostředí závislost začíná většinou v partě, mezi vrstevníky, ale je to také obrazem toho, jaké mají o své děti a jejich trávení volného času povědomí rodiče.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-738-7703-3.

BRUCKNEROVÁ, Eva. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-848-2.

BURIÁNEK, Jiří a Eva RICHTER, ed. *Život v průsečíku rizik*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4644-2.

FIRSTOVÁ, Jana, David ZÁMEK a Marie LINKOVÁ. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti: cesta institucionální pomoci*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-057-8.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 9788074004506.

JEDLIČKA, Richard. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-788-6.

JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5447-5.

KRULICHOVÁ, Eva, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-860-3.

LIMBECK, Martin, Jörg PETZOLD a Pavel ŠTURMA. *Velká kniha o prodeji: [nový hardselling – staňte se jedničkou na trhu]*. 2. české vyd. Praha: Grada, 2014. Manažer. ISBN 9788090359895.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

MÜHLFEIT, Jan a Kateřina KRŮTOVÁ. *Rodina jako tým: astrologická rodinná terapie: [síla předků]*. V Praze: Management Press, 2021. ISBN 978-807-2615-872.

PONĚŠICKÝ, Jan a Kateřina KRŮTOVÁ. *Člověk a jeho postavení ve světě: filozofické otázky – psychologické odpovědi*. V Praze: Triton, 2006. ISBN 80-725-4861-1.

RYCHTECKÝ, Antonín a Pavel TILINGER. *Životní styl české mládeže: pohybová aktivita, standardy a normy motorické výkonnosti*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3746-4.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. Petrklíč, 2000. ISBN 978-80-722-9042-0.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4042-3.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5327-0.

ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-131-1.

TYRLÍK, Mojmír, ed. *Zátěž v adolescenci*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6042-5.

VETEŠKA, Jaroslav, Slavomil FISCHER a Pavel ŠTURMA. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. 2. české vyd. Praha: Grada, 2020. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0731-5.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Kateřina KRŮTOVÁ. *Rodina: populárně historická encyklopedie*. Brno: MOBA, 2020. ISBN 978-80-243-9448-0.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Kateřina KRŮTOVÁ. *Mezinárodní den rodiny 2014: rodina a společnost: sborník projevů z mezinárodní konference pořádané dne 22. května 2014 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR*. Praha: Ideál, 2014. ISBN 978-80-86995-28-1.

WOITITZ, Janet Geringer. *Dospělé děti alkoholiků: překročte bludný kruh minulosti*. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1713-8.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2.

Statutární město Karlovy Vary, *Koncepce kriminality na období 2021–2024*, 2020. Dostupné z: https://mpkv.cz/sites/default/files/dokumenty/koncepce_prevence_kriminality_statutarniho_mesta_karlovy_vary_na_obdobi_2021_-_2024.pdf [online]. [cit. 2021-7-30].

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Věk respondentů	36
Graf č. 2: Pohlaví respondentů	37
Graf č. 3: Vnímání pojmu bezpečnost respondenty	38
Graf č. 4: Osobní zkušenost respondentů s trestnou činností	39
Graf č. 5: Pachatel trestného činu z řad vrstevníků respondenta	40
Graf č. 6: Vliv na kriminalitu mladistvých dle názoru respondentů	41
Graf č. 7: Bezpečnost v Karlových Varech	42
Graf č. 8: Problematika kriminality v rodině	43
Graf č. 9: Omezení kriminality mladistvých dle názoru respondentů	44
Graf č. 10: Možnosti využití volného času v Karlových Varech pro mladistvé	45
Graf č. 11: Největší vliv na kriminalitu mladistvých	46
Graf č. 12: Potřebné změny v Karlových Varech dle názoru respondentů	47

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Klára Pátková Kallayová

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Vliv prostředí na kriminalitu mladistvých

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 44

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 26

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Moucha, CSc.